

LUTHERSK ENHET I JAPAN

av

ARNE LUNDEBY

Allerede for snart 90 år siden kom den første lutherske misjonæren til Japan. Det var tysk-amerikaneren Burchardt, som representerte den amerikansk-tyske kirken «American German Lutheran Church». Han reiste til Japan i 1868, men man vet lite om ham. En vet ikke hvor lenge han stanset i Japan, og det er vanskelig å finne noen varige resultater av hans arbeid.

Først i 1892 tok et organisert luthersk misjonsarbeid til her på sagaøyene i øst, 33 år etter den første protestantiske misjonæren hadde gått i land i Nagasaki. Den amerikanske kirken «United Synod, South» begynte da arbeid på den sørligste øya Kyushu. Seks år etter kom et nytt arbeidslag, tilsynelatende som en tilfeldighet. Dansken J. M. T. Winther,¹ som var sendt til China av «Luthersk Missionsforening», stanset i Japan og måtte vente der på grunn av vanskeligheter med reise-penger. Han kom aldri til China, men ble en av de mest aktive misjonærene som Japan har hatt. Det ble senere «United Danish Evangelical Lutheran Church» som kom til å stå bak hans arbeid.

Riktignok var Winther dansk, men han ble understøttet av en amerikansk misjon. Ikke før i 1900 kom skandinaverne til. Da sendte «Lutherska Evangeliiföreningen» sine første misjonærer til Japan. Enda en amerikansk kirke tok opp arbeid i denne tidlige perioden. «General Council» begynte arbeid i Japan 1908.²

De amerikanske misjonene arbeidet hele tiden i nært samarbeid på Kyushu, og i desember 1910 organiserte de en felleskonferanse for samarbeidende lutherske misjoner i Japan.³ Dette er første gang en hører om et organisert luthersk sam-

arbeid i Japan. Siden finnene hadde slått seg ned lenger nord, på øya Honshu, og senere i Hokkaido, ble de ikke med i dette samarbeidet.

Like til 1948 representerte disse gruppene det lutherske misjonsarbeidet i Japan, fra 20-årene integrert i de to kirkene, Den Japanske Evangeliske Lutherske Kirke, som eksponenten for det amerikanske misjonsarbeidet,⁴ og Den Evangeliske Lutherske Kirke, som var knyttet til finnenes arbeid. Disse to kirkene arbeidet ved siden av hverandre inntil situasjonen i 1940 tvang dem til å gå sammen for å bli anerkjent som kirke av myndighetene. Begge var for små hver for seg, men sammen oppfylte de betingelsene, 50 menigheter og 5 000 medlemmer. Sammen hadde lutheranerne da 56 menigheter og 7 000 medlemmer.⁵

Under storkrigen ble den lutherske kirken tvunget til å slutte seg til den store fellesorganisasjonen som skulle omfatte alle de protestantiske kirkene, mest kjent under navnet «Kyodan». Men krigen var ikke før over, så meldte lutheranerne seg ut av felleskirken med 31 menigheter og omlag 2 500 medlemmer i 1947. En skal merke seg at initiativet til dette ble tatt av japanerne selv uten påvirkning fra misjonshold.

Lutheranerne ikke bare forlot felleskirken. Året etter etablerte de seg igjen som to kirker som før krigen, et forhold som ikke kom til å vare så svært lenge.

Etter krigen kom misjonærene tilbake igjen, de første i 1946.⁶ Men fra nå av kom det lutherske arbeidet i Japan til å vise et helt nytt ansikt.

Delvis på grunn av at andre misjonsfelter ble stengt, delvis utfordret av gode meldinger om enestående muligheter for kristen misjon i Japan, strømmet hundrer av misjonærer til landet etter krigen. Og de lutherske misjonene lå ikke etter. Det ene arbeidslaget etter det andre kom over. Mens det fra 1892—1942⁷ ikke var flere enn fire sendemenigheter (senere tre) til Japan med misjonærene på feltet fordelt paa to arbeidslag, kom det i løpet av 5-årsperioden fra 1948 elleve nye sendemenighe-

ter til med ni arbeidslag på feltet.⁸ Og mens det største antall samtidige lutherske misjonærer før 1942 var 50, viser statistikken for 1955 at tallet på misjonærer i arbeid var steget til 244, og 51 var hjemme på ferie.

Nå sluttet også norske misjonærer seg til arbeidet i Solopp-gangens land, og i 1955 var det 34 norske lutherske misjonærer i arbeid her, mens 12 var hjemme på ferie.

En kunne ventet at dette plutselige og forholdsvis store tilskudd på nye misjonærer ville skape mange vanskeligheter, og enkelte problemer har det nok vært. Men det er verdt å legge merke til hvor godt forholdet har vært mellom de forskjellige gruppene, og ikke minst hvor fint og hjertelig den eksisterende kirke har ønsket de nye misjonene velkommen.

Var misjonene nye i Japan, var misjonærene det ikke mindre. De aller fleste kom til misjonsmarken for første gang og hadde de vanlige tilpassingsproblemer å kjempe med. Og de som kom over fra andre misjonsmarker, hadde ikke mindre vanskeligheter med å tilpasse seg forholdene her i landet. Av misjonærer fra før krigen er det nå bare 11 igjen, og to av dem var før krigen saa vidt kommet til landet, så måtte de evakuere, mens to andre er pensjonert.⁹ Enda et trekk i bildet er at disse misjonærene er alle kommet fra forskjellige land med forskjellig bakgrunn og tradisjoner.

Det var derfor flere som tidlig ble klar over at skulle det bli et fruktbringende luthersk arbeid, måtte en allerede fra begynnelsen finne fram til en form for samarbeid. På initiativ av veteranen dr. A. J. Stirewalt ble det innbudt til et møte i Tokyo 28. februar 1950. I alt møtte 23 representanter fra 7 misjoner og fra Den Japanske Evangeliske Lutherske Kirke.¹⁰ Dette møtet ble begynnelsen til den lutherske felleskonferansen, «All Lutheran Free Conference», som kom til å bli av stor betydning for lutheranerne her i landet. Konferansen var like fra begynnelsen en fri konferanse uten noen myndighet. Den ble et forum hvor to valgte representanter fra hver gruppe kom sammen for å drøfte aktuelle problemer, både teologiske og praktiske, i relasjon til misjonsarbeidet. Konferansen kom senere til å omfatte

alle lutherske misjonærer og fikk et mer oppbyggelig sikte med et kort forhandlingsmøte for de delegerte.¹¹

En av de første oppgavene var å fordele feltene for de nye misjonene, slik at man kunne unngå konkurranse, og det lutherske arbeidet kunne spenne over mest mulig av landet. Dette lyktes på en utmerket måte. Et annet direkte positivt resultat av samarbeidet finner vi i det lutherske litteraturselskapet «Lutheran Literature Society», som ble grunnlagt 3. april 1951. Fra en beskjeden start har det vokst til å bli en betydelig institusjon. En har nå planer om å reise et nybygg i Tokyo for litteraturarbeidet. Japanerne leser mye og er åpne for inntrykk og impulser gjennom det skrevne ord, kanskje mer enn noe annet folk. Det er derfor innlysende hvor viktig litteraturarbeidet er her i landet. I 1954 ble dette arbeidet utvidet til å omfatte en kristen bokhandel i Kobe, og planen er å få lignende bokforretninger også andre steder i landet, alle i tilknytning til litteraturselskapet.

Ut fra samarbeidet i «All Lutheran Free Conference» kom også tanken opp om én luthersk kirke i Japan. På konferansen i den gamle tradisjonsrike byen Nara 14.—15. oktober 1953 var dette satt opp som hovedemne og ble belyst fra mange sider gjennom foredrag og samtale.

På denne tid var antallet lutherske misjoner i Japan steget til ti, og av disse var tre allerede i mer eller mindre fast samarbeid med Den Japanske Evangeliske Lutherske Kirke.¹² Når en tenker på at disse ti misjonene kommer fra tre land (U. S. A., Finnland og Norge) med en ganske stor variasjon i kirkelig arv og kristen tradisjon, vil det straks være innlysende at det ikke var noen lett oppgave en gikk til når en vedtok å arbeide for én luthersk kirke i Japan. Dette kom da også til uttrykk under konferansen da en av talerne hevdet at erfaringen har lært oss at det er vanskeligere for lutheranere å bli forenet enn det er for en kamel å gå gjennom et nåløye. Mens en annen hevdet at det menneskelig talt ville være et under om lutherske grupper kan bli enige i læren. «Men jeg tror på undere, fordi for Gud er ingen ting umulig.»

Og Gud har gjort undere. Vel er det ennå ikke blitt én luthersk kirke i Japan. Det ville ikke være å vente etter bare 3—4 års arbeid. Men man har gjennom drøftingene lært å kjenne hverandre, forstå hverandre og respektere hverandres syn. Røster har vært hevet om at man begynte disse drøftingene for tidlig, før situasjonen var moden til det. Mon ikke pastor Danker¹³ har rett når han hevder at det kan aldri være for tidlig å begynne å drøfte muligheter for åndelig enhet som er basert på Skriften. Det er imidlertid ikke opp til oss å forutsette om det skal ta to år eller to generasjoner før en slik enhet kommer i stand.

Allerede på Nara-møtet hadde man en viss følelse av situasjonen, og av de problemer som måtte tas opp. De tanker som ble båret fram av de fem talerne, grupperte seg om bekjennelsen og det praktisk-organisatoriske. Alle ga uttrykk for ønsket om enhet, og en merket ikke lite av en begeistret entusiasme i den retning, men en entusiasme som ville søke Guds vei og vilje. Noe av stemningen kan sikkert summeres opp i Dankers ord: «Jeg er sikker på at det er ikke en eneste lutheraner her i dag som ikke ber til Gud av hele sitt hjerte for enhet. Jeg er sikker på at det ikke finnes noen annen kirke i kristenheten som Herren med større rett kan vente sann enhet i slik som i reformasjonsskirken. Til den har han gitt den store arv som er uttrykt i *Sola Scriptura, Sola Gratia, Sola Fide.*»

Men selv om alle lutheranere har del i den felles arv som er uttrykt i bekjennelsen, tolker ikke alle bekjennelsen likt. Dessuten representerer de forskjellige misjonene ulikt kirkesyn og forskjellig praksis, og en variasjon i misjonsmetoder. Enda et viktig moment har man i den allerede 60 års gamle kirke i landet. Om de nye misjonærene ble ønsket velkommen og hjulpet til rette både av japanske pastorer og eldre misjonærer, og om dette nye innrykk av misjonærer for somme var svar på bønn, kan en ikke se bort fra de problemer som denne nye situasjon skapte. Det broderlige velkommen var ikke nok som grunnlag for enhet. Derfor ble også forholdet til den eksisterende kirke et av hovedmomentene i den videre drøfting.

Nara-møtet henstilte til misjonene og den japanske lutherske kirken å velge to representanter hver til en enhetskomité for å drøfte muligheter og veier for én luthersk kirke. Sitt første møte hadde denne komitéen i Kobe 28. januar 1954. En ble der enige om å samle de videre drøftingene omkring bekjennelsen og kirkeforfatningen, særlig gjaldt det å finne ut om det var noen mulighet til enhet på synodal basis.¹⁴ Det neste møtet som ble holdt i Tokyo 21.—22. april 1954, kan trolig sammen med det siste møtet, 28. november 1956, regnes som et av de viktigste under forhandlingene. På april møtet i 1954 kom to syn til å stå mot hverandre, nemlig hvorvidt en skulle organisere én luthersk kirke med geografiske distrikter eller som en federasjon av synoder. Som rimelig kunne være ble førstnevnte syn hevdet av representantene for den japanske lutherske kirken og de misjonene som hadde affiliert seg med den. De fleste av de nye gruppene derimot så helst at det måtte bli en federasjonskirke. Begge muligheter ble drøftet. Resultatet ble et kompromiss, en kirke som er bygd opp av distrikter med frihet for distriktet innenfor nasjonalkirken. Enda var mange ting uklare, f. eks. spørsmålet om myndighetsområdet, kall av prester, representasjonen i årsmøtet, det finansielle osv. Men på grunnlag av kompromissforslaget ble man enige om å fortsette drøftingene om bekjennelsesgrunnlaget og de prinsipielle retningslinjer for kirkeforfatningen.

Etter at underkomitéer og hovedkomitéen hadde hatt flere møter, kom det første utkast til en kirkeorganisasjon i form av en rapport fra komitéen i oktober 1954. En fremstilling av bekjennelsesgrunnlaget, «Doctrinal Witness», ble godkjent av komitéen i desember samme år.¹⁵

Komitérapporten ble nå oversendt den japanske lutherske kirken og misjonærkonferansene. Høsten 1955 var det kommet reaksjon fra alle gruppene. En hel del forandringer ble foreslått, og disse ble så langt råd var, innarbeidet i et nytt forslag på møtet i desember.¹⁶ Det kom nå i tillegg et nytt dokument om «Faith and Practice», en del prinsipielle synspunkter angående en kristens forhold til hedenske religioner.

I november 1956 kom man igjen sammen for å høre reaksjonen fra de forskjellige gruppene. En hadde sett fram til dette møtet med stor spenning. Flere regnet nok med at dette skulle bli siste møtet i enhetskomitéen, som de håpet skulle bli avløst av en konstitusjonskomité for den nye lutherske kirken. Andre derimot var ikke ferdige til å ta dette skrittet ennå. Resultatet av dette møtet ble at komitéen skal arbeide videre, særlig med sikte på å klargjøre distriktets ansvar, autoritet og rettigheter overfor nasjonalkirken, og finne en bedre løsning med omsyn til de finansielle forhold.

Missouri-synodens representant sa fra på dette møtet at de ikke kunne delta i forhandlingene lenger, da deres kirke finner at bekjennelsesgrunnlaget ikke er tilstrekkelig. «Doctrinal Witness» er for øvrig godkjent av alle de andre gruppene.

Prøver en å få et samlet inntrykk av hva denne lutherske enhetsbevegelse i Japan har oppnådd, og hva utsikter det er for én luthersk kirke, er det ikke lett å gi en rett vurdering, enda mindre å profetere om fremtiden. Men enkelte trekk i bildet synes likevel å tre tydelig fram.

En har lært å kjenne og respektere hverandre og det syn som hver gruppe representerer. Det har vært en merkbar broderlig ånd under forhandlingene, selv når meningene kunne brytes. Alle har vært preget av viljen til samarbeid. Når derfor komitéen i innledningen til den første rapporten sier at den «har kjent Guds ledelse», er det mer enn en frase. «Doctrinal Witness» er et vakkert uttrykk for den åndens enhet som hele tiden har preget arbeidet.

Det har vært et stadig ønske og en ærlig bønn om å finne Guds vilje i denne viktige sak, også når menneskelige hensyn veide tungt i vektskålen.

Videre er også denne gangen det profetordet blitt oppfylt at «den som tror, haster ikke». Like fra den spede begynnelse har det vært dem som gjerne ville sveise sammen en kirke så fort som mulig — helst før de nye gruppene fikk satt altfor sterkt preg på sine folk. At andre var redde for denne farten og prøvde å bremse, var ikke mer enn naturlig. En sto ellers i fare for å

bli slukt av den gamle kirken, og dermed miste sitt særpreg og sin frihet.

Det synes å være umulig på dette tidspunkt å få alle de lutherske gruppene til å gå sammen for å danne én luthersk kirke her (jfr. Missouri). På den andre siden gir de fortsatte forhandlingene løfte om at det kan finnes en vei ut av uføret, uten at det kan sies noe om når og hvordan.

Den løsningen som ser ut vil å vinne interessen til flere og flere, er at den fremtidige lutherske kirke i Japan må bli en kirke som samtidig som den er én kirke, må gi stor frihet til distriktene slik at de forskjellige gruppene kan arbeide ifølge sin overbevisning og tradisjon, og dermed tilføre enhetskirken større variasjon og åndelig rikdom.

Et moment som teller i denne saken, er også den verdenspolitiske situasjon, som gjør det ønskelig å kunne samles under en felles fane, bare dette gjøres på Skriftens grunn og i troens og kjærlighetens enhet.

(Kobe, Japan, 16. februar 1957.)

NOTER

¹ Den kjente dr. Winther som nå underviser på den lutherske Bibelskolen i Kobe, tross sine 82 år.

² «United Synod, South» og «General Council» dannet i 1918 sammen med «General Synod» «United Lutheran Church of America» (ULCA).

³ «The joint Conference of Lutheran Missions Cooperating in Japan».

⁴ Organisert med likestilling mellom kirke og misjon i 1920, og fullt organisert som selvstendig kirkesamfunn i 1931.

⁵ 44 menigheter og ca. 5000 medlemmer tilhørte JELC, mens 12 menigheter og over 2000 medlemmer kom fra ELC.

⁶ Dr. L. S. G. Miller var den første som kom tilbake. Han ble i Japan til 1951, da han reiste hjem til Amerika for godt.

⁷ De siste lutherske misjonærene dro hjem i 1942. Dr. Stirewalt var en av dem.

⁸ De forskjellige misjonene som har arbeidet i Japan, nevnt i forhold til tiden da de kom til landet:

1. United Synod, South 1892 a
 2. United Danish Evangelical Lutheran Church 1898 a
(Fra 1945 United Evangelical Lutheran Church)
 3. Finska Lutherska Evangeliliföreningen 1900 f
 4. General Council 1908 a
 5. Lutheran Church, Missouri Synod 1948 a
 6. Norsk Luthersk Misjonssamband 1949 n
 7. Evangelical Lutheran Church 1949 a
 8. Lutheran Brethren 1949 a
 9. Augustana Lutheran Church 1950 a
 10. Den norske evangelisk-lutherske frikirkes Japan-misjon .. 1950 n
 11. Suomi Synod 1950 a
 12. Det norske misjonsselskap 1950 n
 13. Lutheran Free Church 1951 a
 14. Wisconsin Synod 1953 a
 15. Den nordiske kristne buddhistmisjon 1953 n
- a = amerikansk, f = finsk, n = norsk.

I 1919 gikk UDELIC (nr. 2) sammen med ULCA (se note 2) om misjonsarbeidet i Japan. LFC (nr. 13) arbeider sammen med ELC (nr. 7). Wisconsin Synod og Buddhistmisjonen har ikke deltatt i enhets-komiteen. Det blir derfor 10 misjoner som har forhandlet i den komiteen sammen med JELC.

⁹ Dr. Winther og Dr. Stirewalt, som begge er lærere ved den lutherske Bibelskolen i Kobe.

¹⁰ Møtet var i hjemmet til dr. Stirewalt, og flg. misjoner var representert: ULCA, Finnene, Frikirken, Missouri, ELC, Lutheran Brethren og NLM, sammen med JELC. I sin dagbok har dr. Stirewalt gjort denne merknaden: «The meeting went along smoothly, and I think some good was done.»

¹¹ På konferansen høsten 1956 var den norske indremisjonssmannen Fredrik Wisløff hovedtaler.

¹² ULCA (som i 1948 tok navnet «Japan Lutheran Missionaries' Association» for å markere dens stilling til den japanske kirke), Finnene (fra 1953) og Augustana (fra 1950).

¹³ Den gang tilsynsman i Missouri-synodens misjon. Uttalelsen tatt fra foredraget han holdt under konferansen.

¹⁴ Dette gjaldt særlig forholdet til JELC.

¹⁵ Før denne første rapporten forelå, var det holdt fire møter i hovedkomiteen (januar, april, oktober og desember 1954) og en rekke underkomitemøter.

¹⁶ Det tok tre nye møter i hovedkomiteen for å komme fram til denne andre rapporten (april, oktober og desember 1955). Etter dette er det holdt to møter (april og november 1956).

K I L D E R

- Abdel Ross Wentz: «The Lutheran Churches of the World», Genève 1952.
Andrew S. Burgess: «Lutheran World Missions», Minneapolis 1954.
B. Paul Huddle: «History of the Lutheran Church in Japan» (Avhandling for doktorgraden i teologi 1956, manuskript).
B. Paul Huddle: «They went before. Pioneer Lutherans», Japan Christian Quarterly, årg. XXIII nr. 1 (1957).
Harold G. Deal, jr.: «Strategy of the Japan Lutheran Missionaries' Association», Japan Christian Quarterly, årg. XXIII, nr. 1 (1957).
Darley Downs: «History of the Protestant Christianity in Japan», Contemporary Japan, årg. XXII nr. 4—6 (1953).
The Lutheran Theological Quarterly, 1953—1956.
Referater fra Unity Committee-møtene.
Rapporter fra All Lutheran Free Conference.
Opplysninger fra dr. Winther og dr. Stirewalt.